

მანანა კვასხვაძე

ნორმირებული მეტყველება და ქართულენოვანი მასმედიის ენა

მასმედიის ენის ნორმირებულ მეტყველებასთან მიმართების კვლევა საჭიროებს პუბლიცისტური სტილის მთელი რიგი თავისებურებების გათვალისწინებას. პუბლიცისტური სტილი ერთ-ერთია სალიტერატურო ენის სტილებს შორის. სალიტერატურო ენა თავისთავად გულისხმობს ნორმირებულობასა და დამუშავებულობას. ამდენად, პუბლიცისტური სტილის აუცილებელი მახასიათებელი უნდა იყოს ნორმირებული მეტყველება. ამავე დროს, კომუნიკაციის პროცესში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება როგორც ადრესატის სუბიექტურ თვისებებს, ისე იმ მეტალინგვისტურ ფაქტორებს, რომლებიც თან სდევს ამ პროცესს. მასმედიის მიერ მოწოდებული ტექსტი ერთნაირად გასაგები და საინტერესო უნდა იყოს სხვადასხვა განათლების, ტემპერამენტის და სხვა პიროვნული მახასიათებლების მქონე ადრესატისათვის. მასმედია ის სფეროა, რომელშიც ყველაზე უფრო თვალნათელია ყოველი სამეტყველო ნიუანსი. როცა სამეტყველო ქმედებაში მრავალჯერ დაშვებული ენობრივი გადაცდომა სისტემურ ხასიათს იღებს, ენობრივი სისტემის შესაბამის ნორმას დაემუქრება ცვლილებით. აქ აუცილებელია სპეციალისტების ჩარევა და სათანადო ქმედება.

ჟურნალისტიკაც და ენაც სოციალური მოვლენებია. ამიტომ ის სოციალური ცვლილებები, რომლებიც ხდება მსოფლიოსა და ჩვენს ქვეყანაში, განსაკუთრებით აისახება მასმედიის ენაზე. მასობრივი კომუნიკაციის ენა ხდება თაობის ენა. სოციალური ძვრების შესაბამისად ტრანსფორმირებული მეტყველება გამოვლინდება ჟურნალისტურ ტექსტებში. ჟურნალისტური ტექსტების ერთობლიობა წარმოაჩენს განსაზღვრული პერიოდის კულტურას: ჟურნალისტური ტექსტი არა მხოლოდ ახალი იდეების შემქმნელი და გამხმოვანებელია, არამედ კულტურული მენსიერების საცავიც. მასობრივი კომუნიკაციის ტექსტები სხვა ტექსტებისგან იმით განსხვავდება, რომ მათში გამოიყენება, სისტემურ ხასიათს იღებს და მოკლდება, გადამუშავდება და ახლებურად ფორმდება ყველა სხვა სახის ე.წ. პირველადი ტექსტი. შედეგად ვიღებთ ახალ ტექსტს აგებისა და გაფორმების თავისი კანონებით. მედია ნორმის შემქმნელი ერთ-ერთი მძლავრი საშუალებაა.

მორფოლოგიის, სინტაქსის, სიტყვათწარმოების, ლექსიკის ურთიერთობა სამეტყველო ქმედების პროცესში (სინტაქსის დომინირებული როლით) აყალიბებს ტექსტის აზრს და საშუალებას იძლევა, გამოიყოს ჟურნალისტური ტექსტის ენობრივი ნიშნები. ჟურნალისტური ტექსტი უნდა იყოს დისკურსი, რთული

საკომუნიკაციო მოვლენა, რომელიც, ტექსტის გარდა, აერთიანებს ექსტრალინგვისტურ ფაქტორებს (ცოდნა სამყაროს შესახებ, შეხედულებები, ადრესატის მოთხოვნა-მოთხოვნილებები და ადრესანტის მიზანი). ჟურნალისტური ტექსტი განიხილება, როგორც მასობრივი საკომუნიკაციო საშუალება, რომელსაც წარმოშობს რეალური სამყარო ავტორ-ჟურნალისტების სურვილებისა და სოციუმის მოთხოვნის საფუძველზე. სოციუმის კულტურა არის ის, რას ფიქრობს საზოგადოება, ხოლო ენა არის ის - როგორ ფიქრობს საზოგადოება. ენა, შესაბამისად, არის დისკურსის არქექტივი, რომელიც აყალიბებს სოციუმის შეხედულებებს და რომელიც ყალიბდება სოციუმში.

ჟურნალისტიკას აინტერესებს მხოლოდ ის, რაც აქტუალურია დღეს, ანუ ის, რაც მნიშვნელოვანია გარკვეული დროისათვის. ჟურნალისტიკის არსი არის აქტუალურის შეფასება და მასობრივ შეგნებაში გადატანა. რა თქმა უნდა, ეს ხდება ენის საშუალებით და მასობრივ შეგნებაში გადადის როგორც სოციალურ-კულტურული, ისე ლინგვისტური მოვლენები.

მედიაში გამოიყოფა ოთხი ხარისხის ენობრივი შეცდომები:

1. ინდივიდუალური, უხეში შეცდომები, რომლებსაც ბევრი არ უშვებს და მკაცრად დაიგმოება რედაქტორების მიერ;
2. რეგულარული - არაიშვიათი, რომლებიც არ მიიჩნევა უხეშ შეცდომებად და მათი შეფასებაც არაერთგვაროვანია: უნებურია და საპატიებელი თუ აუცილებლად გამოსასწორებელი;
3. მასობრივი, რომლებსაც უშვებს ყველა, ამიტომ შეცდომებად აღარც აღიქმება და, შესაბამისად, არც სწორდება რედაქტორების მიერ;
4. დაკანონებული, ანუ მასობრივი შეცდომები, რომლებიც გრამატიკოსების მიერ აღარ მიიჩნევა შეცდომებად და სახელმძღვანელოებსა და ლექსიკონებში გვხვდება ან დაშვებულ პარალელურ, ან ერთადერთ სწორ ფორმად. ეს არის შეცდომები მხოლოდ ლექსემის ჩამოყალიბების თვალსაზრისით და, ჩვეულებრივ, არ რედაქტირდება.

ჩვენი მიზანი ამ შემთხვევაში არ არის მასმედიაში არსებული ყველა ენობრივი შეცდომისა და ხარვეზის გამოვლენა და აღწერა, მით უფრო, რომ ეს საქმე დიდწილად შესრულებულია და გამოცემულია ჟურნალისტის ორთოგრაფიული ლექსიკონის ორი ნაწილი, არამედ ჩვენი მიზანია იმ ზოგადი სურათის ჩვენება, რომელიც ქართული მედიის ტენდენციებს წარმოაჩენს ნორმებთან მიმართებით, აგრეთვე, ჩავთვალეთ, რომ საჭიროა შეცდომების დაჯგუფება ენობრივ სისტემაში მათი ადგილის მიხედვით. საყოველთაოდ მიღებულ ნორმებს (ენობრივ და სტილისტიკურ ნორმებს) ჩვენ პუბლიცისტური სტილის მახასიათებლებიდან გამომდინარე დავუმატეთ ესთეტიკური ნორმაც, სტილისტიკური შეცდომები დავშალეთ სტრუქტურულ-

სემანტიკურ და მხოლოდ სემანტიკურ ნაწილებად, ამათგან პირველი ენობრივი სისტემის ნაწილად ჩავთვალოთ და ენობრივ შეცდომებში გავაერთიანოთ, მეორე ჯგუფი კი სამეტყველო შეცდომებად გავიტანოთ. ამის საფუძველი ის არის, რომ ენობრივი სტრუქტურის შეცვლა ძალიან დიდ საფრთხედ გვეჩვენება და მხოლოდ სტილის საკითხად მისი კვალიფიცირება საკმარისად არ მიგვაჩნია.

ამგვარად, სამეტყველო ნორმას ჩვენ განვიხილავთ ენობრივ, სტილისტიკურ და ესთეტიკურ ნორმათა ერთობლიობად. მეტყველების ამ სამი ნორმიდან გამომდინარე, შეცდომებიც შესაბამისად კვალიფიცირდება: ნორმატიულ-ენობრივი, ნორმატიულ-სტილისტიკური და ნორმატიულ-ესთეტიკური.

ა) ნორმატიულ-ენობრივი შეცდომები:

- ორთოგრაფიული შეცდომები,
- გრამატიკული (მორფოლოგიური და სინტაქსური) შეცდომები,
- პუნქტუაციური შეცდომები,
- ლექსიკურ-სემანტიკური შეცდომები,
- ფრაზეოლოგიური (სტრუქტურულ-სემანტიკური).

ბ) ნორმატიულ-სტილისტიკური შეცდომები:

- შიდასტილებრივი შეცდომები,
- სტილთაშორისი შეცდომები.

გ) ნორმატიულ-ესთეტიკური შეცდომები:

- ორთოეპიური შეცდომები,
- ლექსიკური შეცდომები,

მოკლედ მიმოვიხილავთ თითოეულს:

1. ნორმატიულ-ენობრივი შეცდომები:

ა. ორთოგრაფიული:

ბეჭდურ მედიაში ხშირია ასოთა გამოტოვება, ჩანაცვლება, გადასმა, ბგერის დაკარგვა და ა.შ. ბევრი ამათგანი ფონეტიკური პროცესის გამო გაჩენილი დარღვევაა, რომლებიც ვლინდება სასაუბრო მეტყველების არასრულ სტილში ან დიალექტებში. მაგ. დაშვლი, მზგეფსი, თფილი, ბყრობა, კელაბტარი, დაინიჟა, მასსა, პრესსა, შეურაწყოფა, მოზდევს და ა.შ. ზოგჯერ ვამბობთ, რომ ეს არის კორექტურული შეცდომა, ე.წ. **lapsus calami**. ხშირ შემთხვევაში სიტყვის არასწორი დაწერილობა შეიძლება კვალიფიცირდეს სხვადასხვაგვარად, მაგალითად, როგორც მორფოლოგიური ან ორთოგრაფიული შეცდომა, რადგან მორფის არასწორი ხმარება მორფოლოგიის პრობლემაა, იმის მტკიცება კი, შეცდომის ავტორმა იცის თუ არა ამა თუ იმ მორფის დაწერილობა, ძნელი გასარკვევია, მაგ. სიტყვაში - *აკეთებდენ* ნ შემთხვევით არის გამორჩენილი თუ დამწერმა არ იცის მრავლობითი რიცხვის მესამე სუბიექტური პირის ნიშნების ხმარება, ძნელი სათქმელია, აქ შეცდომა მორფოლოგიურია

იმიტომ, რომ მორფოლოგიურ კატეგორიას უკავშირდება. ამავე დროს, მექანიკური შეცდომის გამო სიტყვა კარგავს ან იცვლის მნიშვნელობას და იცვლება ან ბუნდოვანდება ტექსტის შინაარსი. ამიტომ მორფოლოგიური დარღვევები ორთოგრაფიის შესწავლის ობიექტიცაა და სიმარტივისათვის მორფოლოგიური და ორთოგრაფიული შეცდომები, როგორც წესი, ერთად განიხილება ხოლმე.

ბ. გრამატიკულ (მორფოლოგიური და სინტაქსური) შეცდომებს შორის განსაკუთრებით ხშირია შემდეგი: ზმნებში მე-3 ირიბობიექტური პირის ნიშნის დაკლება: *რა ჭირს? ბაძვს, მიპარვია, მიყუღებია, ყავს, ჭვია, ჟონია* და სხვა. -ავ თემისნიშნის ზმნებთან დაკავშირებით მედია ძალიან ხშირად 1-ლი თურმეობითის უთემისნიშნო -ია მაწარმოვლიან ფორმას გვაწვდის. ჩვეულებრივია: *დაურეკია, დაუბარია, დაუხატია, ჯერ არ მომილოცია, უნახია* ფორმების ხმარება. საინტერესო ტენდენცია იკვეთება *ტეხა* ზმნასთან დაკავშირებით: *ჟურნალისტები ცდილობენ დაიცვან ნორმა* და ხშირად სწორადაც ხმარობენ ამ ზმნას, მაგრამ ვულგარულ საუბარში, როგორც წესი, *ტეხავს-გვაქვს*. *ტეხავს - ჟარგონად იქცევა* და უპირისპირდება ნორმით დადგენილ *ტეხს* ფორმას.

თანამედროვე ქართულ მედიაში განსაკუთრებით ხშირია ორთოგრაფიული არაერთგვაროვნება ვ-ს ხმარების თვალსაზრისით ზმნების სხვადასხვა ფორმაში. ჩვეულებრივია *შეხვედრა მოვაწყეთ* (უნდა იყოს *მოვაწყეთ*); *ლურსმნები ჩაარჯეს* და სხვა. როგორც ზეპირ, ისე ბეჭდურ მედიაში ხშირია ავ-თემისნიშნისა და შუალობითი კონტაქტის არასწორი წარმოება: *დაახურინებს, დაარეკინებს, დააბარინებს* და სხვა.

სახელებთან დაკავშირებით გამოსაყოფია ნასესხები ლექსიკის ბრუნების პრობლემები. კერძოდ, ა) ი-ფუძიანი შეთვისებული სიტყვების ბრუნება: სწორია *დენდი-დენდიმ* (და არა *დენდმა*); *ბრენდი - ბრენდიმ* (და არა *ბრენდმა*), ეს ნორმა, როგორც წესი, მედიაში არ ფუნქციონირებს. ბ) ე-ფუძიანი შეთვისებული სიტყვების კვეცა: *პატრიარქისათვის იუბილის მილოცვა; სენაკის თეატრის 130 წლის იუბილის აღნიშვნა; ელისაბედ II-ის ბრილიანტის იუბილის აღნიშვნა... კაფის დიზაინი, კაფის მენიუ, ასევე კუპის, ჟელის* და სხვა.

თითქოს წესად იქცა აბსტრაქტული სახელების კონკრეტულ სახელებად გააზრება და მრავლობითი რიცხვის ფორმების გაჩენა. *პარიზის მშვენიერებები, დაფარული ბედნიერებები, მსოფლიოს სილამაზეები, დაკარგული სიყვარულები...* ან ასეთი ფრაზა: *თავიანთი ახალგაზრდობები გაიხსენეს...*

სახელებში თითქოს სუსტდება და იშვიათდება კუმშვის პროცესი. *ნატანტარის ლიმონათი ვინდა? "ბერლინისკედელის დანგრევა"* და სხვა.

თითქმის არ მოქმედებს რიცხვში მონაცვლე ზმნების ნორმებით განსაზღვრული წესები. ჩვეულებრივია ასეთი ფორმის სინტაგმები: მივარდება ხალხი, და-ძმა ჩასხდებიან, ხალხი დაჯდა, სტუმრები დასვა, ხალხი დაიხოცნენ და სხვა.

გ) პუნქტუაციური შეცდომები:

როცა სასვენი ნიშნები არასწორად არის დასმული საინფორმაციო ტექსტში, რედაქტორს ევალუება მისი გასწორება, თუმცა ძალიან ხშირად ეს ასე არ ხდება. ცნობილია ბაირონის გამონათქვამი: “მე ვიცი, რა არის მძიმე, მაგრამ არ ვიცი, სად უნდა დავსვა ის.” აქ გასათვალისწინებელია, რომ ზოგ შემთხვევაში სასვენი ნიშნების გარეშე წერა ტექსტის სტილისტიკური მახასიათებელია, ოღონდ ეს შეიძლება ეხებოდეს მხატვრულ ტექსტს. ჟურნალისტებს შორისაც არსებობენ ისეთები, რომლებიც ბაირონის დაავადებით არიან შეპყრობილნი და მიიჩნევენ, რომ მძიმის დასმა კორექტორის საქმეა და არა მათი. არადა, ხშირად სასვენი ნიშნების არასწორი ხმარების გამო წინადადების აზრი გაუგებარი რჩება. მით უფრო, რომ პრესის ენისათვის დამახასიათებელია შერწყმული წინადადებებისა და სხვადასხვა სახის განკერძოების სიუხვე, რაც ნაკარნახევია ეკონომიურობის პრინციპით.

დ) ლექსიკურ-სემანტიკური შეცდომები:

ამ სახის ხარვეზები ჩნდება სიტყვის მნიშვნელობის არაზუსტი ცოდნით ან უყურადღებობით. ამ მოვლენის საფუძველია არასწორი სინონიმია, არასწორი ეტიმოლოგია და პარონიმული წყვილების პრობლემა.

არასწორი სინონიმიის ნიმუშად შეიძლება დავასახელოთ: მოწაფე-მოსწავლე: იესო ქრისტეს მოსწავლეები (ჟურნალისტის ორთოგრაფიული ლექსიკონი)...

არასწორი ეტიმოლოგიის ნიმუშად განვიხილავთ შემდეგს:

გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან ჩნდება სიტყვა “ეპიცენტრის“ არასწორი გამოყენება პრესაში. ეპიცენტრი არის **ადგილი დედამიწის ზედაპირზე, რომელიც მოთავსებულია რაიმე დამანგრეველი ძალის კერის თავზე (ან მის ქვეშ). მაგ., მიწისძვრის ე.; აფეთქების ე.** ჟურნალისტები ხშირად ამ სიტყვას იყენებენ ფრაზებში: მიტინგის ეპიცენტრი, მოვლენების ეპიცენტრი, გართობის ეპიცენტრი, ფეხბურთის ეპიცენტრი, გადაცემა ეპიცენტრი და სხვა. ეს კი ლექსიკურ-სემანტიკური შეცდომაა.

საინტერესოა სიტყვა **აპრობაციის** ბოლოდროინდელი გამოყენება. ლექსიკონების მონაცემები ასეთია: **აპრობაცია 1. ოფიციალურად გამოხატული მოწონება, დადასტურება შემოწმების შედეგად; 2. სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა ნათესების გამოკვლევა საუკეთესო თესლის შესარჩევად.**

სიტყვა გვხვდება ფრაზებში: აპრობაციის ტესტები, აპრობაციის შედეგები, მასწავლებელთა აპრობაცია, აპრობირებული ლექსიკონი...

საატესტაციო ტესტების აპრობაცია დაიწყო. აქედან გამომდინარე, მას გასჩენია ახალი მნიშვნელობა “შემოწმება“, თუმცა რამდენად სწორია მისი გამოყენება მასწავლებლებთან დაკავშირებით, ძალიან საინტერესოა.

“დაკანონებულ შეცდომათა“ შორის, რომელთა ხმარება ენის მფლობელთათვის შეცდომად არ აღიქმება, გვაქვს სიტყვა “აბიტურიენტი“. (*abituriens (abiturientis)*) ვინც უნდა წავიდეს, მოსწავლე, რომელიც საშუალო სკოლას ამთავრებს; მეორე მნიშვნელობა, რომელიც ლექსიკონებში დასტურდება, გვიანდელია, თუმცა უკვე დაკანონებული - უმაღლეს სასწავლებელში შემსვლელი (უცხო სიტყვათა ლექსიკონი). ეს შემთხვევა მხოლოდ ისტორიული თვალსაზრისით არის შეცდომა და მნიშვნელობის გაფართოების შედეგია.

პრესაში ძალიან ხშირია პარონიმული წყვილების აღრევა. მაგ. კანონიერი-კანონზომიერი, ლეგალური-რეგულარული, ამბულა-ამპლუა და სხვა. პრესაში გვხვდება: **“იძულებითი განსახლება“**, **“იძულებითი გასახლების“** ნაცვლად. **ჰნ დეპორტი—დეპორტაციის** ნაცვლად: **რუსეთს არ აქვს ჩვენი საქართველოში დეპორტის საფუძველი, წვრილი — წვლილის** ნაცვლად: **დიდი წვრილი მიუძღვის** და სხვა.

ე) ფრაზეოლოგიური(სტრუქტურულ-სემანტიკური) შეცდომები:

აქ განვიხილავთ ფრაზეოლოგიურ კალკებს, რომლებშიც ირღვევა ენის სინტაქსის წესები, მაგ. *შეტევაშია, გაყიდვაშია, მოედანში დატოვა, ჯარიმაში აღმოჩნდა, სახეზეა დიდი დანახარჯები* და სხვა. აქვე უნდა განვიხილოთ ასეთი კალკირებული ფრაზებიც: *მიღება იწარმოებს, აშენება მოხდება* და სხვა. ყურადღება მისაქცევია რიცხვითი სახელების ინგლისურის ანალოგიით წაკითხვა: 2012 - ოცი თორმეტი, 2013 - ოცი ცამეტი და სხვა.

აქვე შემოვა გრამატიკული პლეონაზმის შემთხვევები, რომელთაგან ზოგი ჩვენივე ენობრივ ნიადაგზეა გაჩენილი - *“თითოეული მათთაგანი“*, *“თითოეული ჩვენთაგანი“* და სხვ. არსებობს უცხოურიდან ნასესხები სიტყვების გრამატიკული პლეონაზმის შემთხვევებიც, რომლებიც ისეა ენაში შეთვისებული, რომ შეცდომებად არ კვალიფიცირდება. ასეთებად მიგვაჩნია ინგლისურიდან რუსულში და აქედან ქართულში მოხვედრილი სიტყვები, რომლებსაც ინგლისურის მრავლობითის მაწარმოებელი აქვთ. ეს მცდარი ფორმები დაკანონებულია და გასწორებას არ ექვემდებარება. ეს სიტყვებია:

რელსები: **рельсы: rails**, მხოლობითი - **rail**;

ბუცები: **бутсы: boots**, მხოლობითი - **boot**,

ჯინსები: **джинсы: jeans**, მხოლობითი - **jean**,

კომიქსები: **комиксы: comics**, მხოლობითი - **comic**

ძალიან საინტერესოა აბრევიატურებში გაჩენილი პლენონაზმის შემთხვევები: CD-დისკი, VIP-პერსონა, SMS-შეტყობინება, IT-ტექნოლოგია, GPS - სისტემა.

ნორმატიულ-სტილისტური:

ა. შიდასტილებრივ შეცდომებში ვგულისხმობთ ისეთ დარღვევებს, როგორებიცაა: *17 წლის ახალგაზრდა ბიჭი, მანდილოსანი ქალი, კარგი ავტორიტეტი არ ექნება, ლიდერის პოზიციებს ვიკავებთ საბარათე პროდუქტებით მოსახლეობის მოცვის საქმეში, ხველა დამცველობითი მექანიზმია... ეთერში ზარი შემოვიდა, ზარი შემოვიყვანოთ, ავტოავარიაში დაზარალდა, საშინლად უნდა, საშინლად უყვარს და სხვა.*

სტილისტურ ხარვეზებს შორის განვიხილავთ სხვათა სიტყვის ნაწილაკების არასწორად ხმარებას, რაც ჩვეულებრივი მოვლენაა ქართულ ზეპირ მედიასა და პრესაში. “-თქო“ ნაწილაკი იხმარება არა მარტო თავისი ფუნქციით, არამედ “-მეთქი “ ნაწილაკის ნაცვლადაც. *“ვიფიქრე, ამის გამო რეკავდა-თქო“, “ უკვე მოგახსენეთ, აღმოჩენა არის-თქო“...*

ბ. სტილთაშორის შეცდომად განვიხილავთ მაგ. “მდაბიური ენის“ ლექსიკის გამოყენებას მედიის ენაში: *“როგორც იძახიან“, “მთავრობას ხალხის არ ეყურება“.* აქვე შემოვა ტერიტორიული (კილოების) და სოციალური დიალექტიზმების (ჟარგონის) არსებობა მედიაში და სხვა. აგრეთვე სამეცნიერო სტილისათვის დამახასიათებელი სიტყვათწარობა: ფეთქებადი, თავსებადი და სხვა.

ნორმატიულ-ესთეტიკური შეცდომები:

ა. ორთოეპია: ორთოეპიური საკითხების მოგვარება ზეპირ მედიას შეეხება. აქ გამოსაყოფია სწორი არტიკულაციისა და მახვილის საკითხი. რბილი ლ-ს წარმოთქმა, ბგერათა ნაზალიზაცია (ნატომ? ნუდი...), ვ-ბგერის არასწორად წარმოთქმა (უაშინგტონი, უაშლი...) და სხვა. აქვე აუცილებლად მიმაჩნია იმის აღნიშვნა, რომ ხშირად ზედმეტად სწრაფი, აღგზნებული საუბრის დროს იკარგება ტექსტის აზრი, გაუგებარი რჩება სათქმელის მნიშვნელობა, განწყობა უფრო მეტად გადაეცემა მსმენელს, ვიდრე ინფორმაცია და ეს განწყობა იმვითად არის დადებითი.

ბ. ლექსიკურ-ესთეტიკური შეცდომები:

მედიის ენაში გამოიყოფა ლექსიკის **შემფასებლური** და **არაშემფასებლური** ფენები. შემფასებლურობის თვალსაზრისით გამოყოფენ სამ სტილისტურ ჯგუფს: **ა) პოზიციურ-შემფასებლური, ბ) ნეგატიურ-შემფასებლური და გ) მოდალურ-შემფასებლური**(გ.კვარაცხელია). ამ სტილში არცთუ იშვიათია სპეციალურ ტერმინთა ხატოვანი გააზრება: ლექსიკის მეტაფორიზაცია: *“ჯიბის გასქლეება“, “სისხლის წყურვილი“, “წყლის ნაყვა“* და სხვ. ხშირად გვხვდება შეცდომით გამოყენებული ფრაზები: *“აღივავა მიწისაგან პირისა“, “საქმის ყურშია“, “მისი სიცოცხლე*

ბედზე ეკიდა“ და სხვა. აქვე უნდა განვიხილოთ დადებით-შემდგომი ფრაზები პირველ პირში: მე ვბრძანდები, მე ვმოღვაწეობ, მე მივირთვი (შ. აფრიდონიძე) და სხვა.

ნორმების მიხედვით, **-ПЯ** გადმოდის ქართულში “ლა“ მარცვლად. ამ წესის შესაბამისად, ნორმად მიიჩნევა **ფუტლარი, პლაჟი** და სხვა მსგავსი სიტყვების არსებობა ქართულში. *ფუტლარი* (ხშირად იხმარება **ფუტლიარი**) ქართულში შემოსულია რუსულის გზით, რუსულში - გერმანულიდან (**нем. Futteral**). წერენ და ამბობენ: *სათვალის ფუტლიარი, ვიოლინის ფუტლიარი* და სხვა. პლაჟი **XX** ს-ში შევიდა რუსულში ფრანგულიდან **plage**, რომელშიც ასევე ნასესხებია იტალიურიდან (**piaggia**), ამ სიტყვის საწყისი კი არის ლათინური **plaga** (დარტყმა). ცალსახად უნდა ითქვას, რომ უკეთესი იქნება “ფუტლარის“ ნაცვლად “ბუდე“ ან “შალითა“ ვიხმაროთ და “პლაჟის“ ნაცვლად “სანაპირო“ ან “ზღვის ნაპირი“ და არ ვიფიქოთ იმაზე **ПЯ** გადმოვიტანოთ “ლია“ თუ “ლა“ წაკითხვით. აუცილებელია ქართული შესატყვისებისთვის უპირატესობის მინიჭება. აქვე დადგება ბარბარიზმებისა და ნეოლოგიზმების პრობლემა და განსაკუთრებით, ბარბარიზმებით სიტყვათწარმოების შემთხვევები: *დავალაიქე, ვიდებატე, დავუმესიქე* და სხვა.

დასკვნის სახით შეიძლება ვთქვათ, რომ დღევანდელი ქართული მედიის ერთ-ერთი მახასიათებელი, სამწუხაროდ, სწორედ არანორმირებული მეტყველებაა. მედიაში აქტიურად გაჩნდა ეროვნული ენის ნორმირებული სალიტერატურო ენისაგან განსხვავებული სახეობები: დიალექტიზმები, კოინე, მდაბიური მეტყველება. მეტყველების სრული ფორმის ნაცვლად, რომელიც მედიას უნდა ახასიათებდეს, დამკვიდრდა ნეიტრალური და არასრული სტილი. ძალიან გახშირდა ინგლისური ენის სინტაქსური კონსტრუქციების, უცხოენოვანი ლექსიკისა და ფრაზების გამოყენება, უცხოური არტიკულაციითა და მახვილით მეტყველება, სიტყვათწარმოება ნეოლოგიზმებითა და ბარბარიზმებით. რეგულარული სამეტყველო დარღვევები ენობრივი სისტემის შეცვლას იწვევს. უცხოური ენების გავლენით გაცვდა და გაიცრიცა თანამედროვე ქართულის არა მარტო ლექსიკური ფონდი, არამედ იცვლება ენის მორფო-სინტაქსური და მორფო-სტილისტიკური კატეგორიები და ენა კარგავს თავისთავადობას, ყველა იმ მნიშვნელოვან თვისებას, რომლებითაც მას განსაზღვრული ადგილი უკავია მსოფლიო ენათა შორის. უმნიშვნელოვანესია საკითხთა ფუნდამენტური კვლევა მსოფლიოს ლინგვისტური აზროვნების ფონზე. ვფიქრობ, საჭიროა გონივრული ქმედება, სწორი ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება, ამაში კი მასმედიამ განსაკუთრებული როლი უნდა შეასრულოს.

დამოწმებული ლიტერატურა:

- არაბული, 2004** - ა. არაბული, ქართული მეტყველების კულტურა, თბ., 2004.
- აფრიდონიძე, 2002** - შ. აფრიდონიძე, ჩვენი ენა ქართული, თბ., 2002.
- კვარაცხელია, 1990** - გ. კვარაცხელია, ქართული ენის ფუნქციური სტილისტიკა, თბ.1990.
- ჭაბაშვილი, 1989** - უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, შეადგინა მ. ჭაბაშვილმა, თბ.,1989.
- ალექსანდროვა, 2001** - Александрова О.В.
Язык средств массовой информации как часть коллективного протранства общества, 2001
- გოიხმანი, 2008** - О.Гойхман, И.Надейна,
Речевая коммуникация, 2008
- პოჩენცოვი, 2001** - Г.Почепцов, Теория коммуникаций, 2001.
- ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი**, გ. ახვლედიანი, ს. ვაჩნაძე, ვ. კუპრაძე... ტ. I-VIII, 1950-1964.
- ყურნალისტის ორთოგრაფიულ-სტილისტიკური ლექსიკონი I**, ა. ჩიქობავას სახელობის ენეთმეცნიერების ინსტიტუტი, თბ., 2010
- ყურნალისტის ორთოგრაფიულ-სტილისტიკური ლექსიკონი II**, ა. ჩიქობავას სახელობის ენეთმეცნიერების ინსტიტუტი, თბ., 2011
- ქართული ენის პარონიმთა ლექსიკონი**, ა. ჩიქობავას სახელობის ენეთმეცნიერების ინსტიტუტი, თბ., 2011
- გაზეთები** “ასავალ-დასავალი“, “საქართველოს რესპუბლიკა“, ტელეგადაცემები...

Manana Kvashvadze

Standardized Speech and the Language of Georgian-Speaking Media

S u m m a r y

The research of the relevance of media language to standardized speech requires taking into consideration numerous characteristics of publicistic style. Media is the sphere where every single speech nuance is most evident. In journalistic texts, the speech that tends to be transformed due to the social changes, is easily revealed. When linguistic deviation becomes systematic in the speech act, the relevant linguistic norms face changes as well.

The article deals with the most frequent mistakes and their classification. Four types of mistakes are revealed: individual, regular, mass and legalized mistakes (which are no longer regarded as mistakes). Classification of the revealed materials are the following: normative-linguistic mistakes, normative-stylistic mistakes, normative-esthetic mistakes.

Normative-linguistic mistakes are orthographic-phonetic, morphological, syntactical, punctuational, structural-semantic mistakes. Normative-stylistic mistakes are inter-stylistic ones, normative-esthetic mistakes are orthographic and lexical-phraseological mistakes. Each mistake is analyzed according to the most frequent violations of norms revealed in the Georgian media. Trends of linguistic norms are also presented in the article.